

УДК 378:373.2.011.3-51

ЄВРОПЕЙСЬКІ ВЕКТОРИ НОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДГОТОВКИ ДОШКІЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

Беленька Г.В.

Київський університет імені Бориса Грінченка

У статті представлено теоретичне обґрунтування нової стратегії підготовки дошкільних педагогів в Київському університеті імені Бориса Грінченка, що узгоджується з тенденціями розвитку європейської освіти, обирає їх як вектори поступу і водночас зберігає національні цінності. Автор концентрує увагу на таких векторах як: забезпечення якості освіти та відповідність її запитам соціуму, партнерська взаємодія всіх суб'єктів освітнього процесу у вищій школі, побудова навчання на засадах дослідження, полікультурність освіти, збереження національних традицій освіти, посилення ролі етичних засад у професійній підготовці, широке використання ІТ технологій.

Ключові слова: вища школа, реформа освіти, підготовка дошкільних педагогів, стратегія, євроінтеграція, вектори.

Постановка проблеми. Важливим чинником і важелем успішного розвитку сучасного суспільства є освіта, оскільки саме вона призначена піднімати людський потенціал до необхідних суспільству висот. Освіту можна розглядати і як джерело трансформації змісту світогляду особистості, що робить її потужним інструментарієм впливу на соціум. У цьому контексті зрозуміла посилена увага до якості підготовки сучасного педагога – транслятора знань і носія енергії змін. Тому підготовка педагога для дітей дошкільного віку належить до актуальних питань ряду гуманітарних наук: філософії, акмеології, соціології, психології, педагогіки.

У ХХІ столітті в усіх розвинених країнах світу науковцями різних галузей науки здійснюється активний пошук такої моделі розвитку суспільства, в якій би гармонійно поєднувалися загальнолюдські цінності, знання, вискоєфективні технології, глобальні тенденції, національні особливості, новачі та історичні традиції. Та за будь якої моделі роль дошкільного педагога залишатиметься надзвичайно значущою, оскільки від нього залежить які цінності, як наріжні камені, будуть закладені в основу свідомості маленької особистості.

Аналіз останніх досліджень. Для вироблення нової стратегії підготовки дошкільних педагогів до роботи з дітьми ХХІ сторіччя, окрім аналізу стану теорії та практики вітчизняного суспільного дошкільного виховання, значимим є аналіз європейського досвіду підготовки фахівців дошкільної галузі. Він дозволяє всебічно осмислити теоретичні досягнення сучасної науки та педагогічні знахідки педагогів-практиків, запозичити кращий досвід та поєднати його з надбаннями вітчизняної педагогіки. В обраному контенті дослідження для нас особливий науковий інтерес становить досвід формування професійної компетентності дошкільних педагогів країн Західної Європи а також Японії, Ізраїлю, США. Зазначимо, що за висновком Організації економічного співробітництва та розвитку, лідерами у галузі вищої педагогічної освіти, яка працює над формуванням професійної компетентності дошкільних педагогів, є Німеччина, Франція та Англія.

Аналіз наукової, філософської літератури та документів, що регулюють освітні процеси

в європейському освітньому просторі [1; 3; 4; 7], дає підстави виокремити наступні тенденції: інтернаціоналізація та транснаціоналізація вищої освіти, забезпечення якості вищої освіти, упровадження принципів неперервної освіти, зростання ролі університетів у зміцненні демократичних суспільств і посиленні суспільної єдності тощо. Серед провідних принципів розвитку сучасної вищої освіти України в контексті євроінтеграції науковці виокремлюють наступні: демократизації та варіантності вищої освіти; універсальності; відповідності вищої освіти світовим стандартам; добровільності та діалогічності; гармонійної організації освітнього середовища; стимулювання студентів до самооцінної діяльності, рефлексії, філософствування, пізнання самого себе тощо [1; 2; 4; 6; 7]. Означені тенденції та принципи виступають методологічним підґрунтям реформування системи підготовки фахівців у вищій школі. Зразком у багатьох аспектах є досвід європейських країн.

Проблемі розвитку вищої освіти в європейських країнах присвячені роботи Н. Батечко, І. Грищенко, Л. Гришук, М. Євтуха, В. Кременя, Н. Мельник, Н. Ничкало, Т. Осадчої, В. Огнев'юка, Л. Пуховської, С. Сисоевої та ряду інших. Зокрема В. Кремень серед напрямів подальшого розвитку вищої освіти й підвищення її якості виокремлює такі [5, с. 406-407]: реалізацію принципів універсального підходу до розвитку вищої освіти, використання різних форм роботи з метою задоволення освітніх потреб усіх і на всіх етапах життя; етичну роль у період кризи цінностей у суспільстві; створення системи забезпечення якості вищої освіти й професійної підготовки як сукупності організаційної структури, відповідальності, процедур, процесів і ресурсів, необхідних для управління якістю вищої освіти. На нашу думку, акцентування уваги на етичній ролі освіти в суспільстві має особливе значення для дошкільних педагогів, які забезпечують формування основ світогляду особистості.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Орієнтуючись на тенденції розвитку освіти в європейських країнах і практику підготовки фахівців для роботи з дітьми дошкільного віку в Україні, вважаємо за доцільне акцентувати увагу на окремих векторах нової стратегії підготовки дошкільних педагогів в нашій державі,

які почали викристалізовуватися на початку XXI століття, але не були описані системно.

Мета статті полягає у представленні стратегії підготовки дошкільних педагогів, що узгоджується з тенденціями розвитку європейської освіти, обирає їх як вектори поступу і водночас зберігає свої національні цінності.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сучасному етапі реформа вищої освіти України здійснюється у двох площинах:

- національної стратегії соціально-економічного розвитку держави;
- співпраці та інтеграції в європейський і світовий освітній простір.

Основний вектор сучасної політики і стратегії держави у розвитку національної системи освіти спрямований на її подальшу адаптацію до умов соціально-орієнтованої економіки, трансформації та інтеграції в європейське й світове співтовариство. Дошкільна освіта, як перша ланка в системі освіти, також перебудовується у відповідності до викликів часу і соціуму, потреб особистості. Підготовка дошкільних педагогів – одне із глобальних завдань системи дошкільної освіти. Сучасний вихователь має бути високо кваліфікованим фахівцем, який любить і розуміє кожного малюка, володіє технологіями розвитку дитини, обізнаний з педагогічними інноваціями, здатний до їх критичного аналізу та прийняття, самостійної дослідницької діяльності, постійного розвитку та самовдосконалення. Щоб підготувати такого, самостійно мислячого й творчого фахівця, потрібна концепція, що відповідає національним та європейським вимірам якості освіти. Для цього необхідно означити вектори поступу вищої школи в питаннях підготовки нової генерації дошкільних педагогів.

На нашу думку це, насамперед, перехід суб'єктів освітнього процесу у нову площину партнерських взаємин в процесі навчання-навчання. Він може бути здійснений за умов відходу від предметоцентризму у вищій школі та організації фахового навчання в процесі практичної діяльності. Відхід від предметоцентризму передбачає інтеграцію ряду фахових дисциплін, насамперед методичних та управлінських. Це веде за собою перегляд змісту навчальних програм та форм організації навчання студентів, зменшення питомої ваги лекцій на користь практичних та лабораторних занять, педагогічної практики. Актуальними нині є заняття-спостереження за освітнім процесом, заняття-дослідження, заняття-аналітичні огляди вітчизняної та зарубіжної літератури, заняття-дискусії, заняття-екскурсії до бібліотеки, книжкового магазину, магазину іграшок, планетарію, зоопарку, театру тощо, а також групові й індивідуальні проектна діяльність студентів в межах вивчення навчальних дисциплін. Вихід за межі аудиторії у реальне життя, занурення у педагогічну практику та науковий дискурс, на нашу думку, сприятиме формуванню фахової і життєвої компетентності майбутніх фахівців, їхньої конкурентоспроможності. Такий підхід до побудови освітнього процесу у вищій школі широко використовується в університетах Німеччини, Англії, Фінляндії, Чехії та ряду інших європейських країн і може бути визначений як

перший вектор побудови нової стратегії підготовки дошкільних педагогів в Україні.

Наступний вектор – забезпечення якості освіти та відповідність її запитам соціуму. Однією з умов забезпечення якості освіти є професійна компетентність педагогів вищої школи, їхній зв'язок з сучасною практикою, досвід у проведенні наукових досліджень, участь у міжнародних освітніх грантових проектах. Відповідність підготовки майбутніх фахівців запитам соціуму вирішується через постійне вдосконалення освітніх програм фахової підготовки, введення спекурсів, зміст яких орієнтований на актуальні запити педагогічної практики та виникаючі потреби соціуму. Другою умовою виступає необхідність постійного моніторингу результатів освітнього процесу. Відомо, що з квітня 2008 року Україна стала повноправним урядовим членом Європейського реєстру забезпечення якості (EQAR). І, як і інші члени цієї організації, впроваджує педагогічний моніторинг в практику роботи всіх освітніх закладів. Особливість сучасного педагогічного моніторингу полягає в тому, що він передбачає співпрацю всіх учасників освітнього процесу для удосконалення спільної діяльності на основі отриманих даних.

Ще одним вектором руху системи освіти України у напрямі євроінтеграції є полікультурність вищої освіти. Суть її полягає у глибокому критичному вивченні педагогічного досвіду зарубіжних країн та використанні його в змісті фахових дисциплін задля його збагачення. Європейські цінності, інтегруючись у змісті навчальної дисципліни з національними, допомагають студентам усвідомити багатомірність і цілісність соціуму, взаємовплив та взаємопроникнення різних культур, їх красу і значущість для формування особистості.

Як зазначається у ключових документах Болонського процесу, трансформація вищої освіти не вимагає її уніфікації. Запровадження основних положень Болонського процесу передбачає врахування національних підходів до організації навчання, змісту освіти, традицій у підготовці майбутніх фахівців з вищою освітою. У багатьох керівних європейських документах, щодо розвитку вищої освіти зазначається, що університети значною мірою повинні зберігати свої власні традиції, надбання, досвід. Тому мова не йде про пряме запровадження закордонного досвіду в навчальний процес українських університетів. Міністерством освіти і науки особлива увага приділяється тому, щоб кожен університет, поряд із врахуванням загальних рекомендацій та порад міністерства для всіх університетів України, формував своє власне освітнє середовище, культуру організації навчання, культуру викладачів і студентів, культуру оцінювання навчальних досягнень студентів, культуру забезпечення якості підготовки майбутніх фахівців та науково-педагогічних працівників (Стратегія та сучасні тенденції розвитку університетської освіти України в контексті Європейського простору вищої освіти на період до 2020 р.).

Розмірковуючи над спрямованістю нової стратегії підготовки фахівців для дошкільної галузі, неможливо оминати питання про посилення ролі морально-етичних засад професійної підготовки.

Викладач сучасного вишу покликаний не просто допомогти студентам оволодіти системою знань і фахових умінь, але й сформувати навички аналізу, систематизації та класифікації отриманої інформації, її світоглядної та аксіологічної оцінки. Для реалізації цієї задачі викладач має, насамперед, бути зразком поведінки для студентів. А також вибудовувати навчальну взаємодію таким чином, щоб основним видом інтелектуальної діяльності студентів були міркування над змістом навчальної інформації, педагогічних і життєвих ситуацій, літературою, тобто зіставлення думок, пов'язання їх задля відповідних висновків. Міркування над змістом навчальної інформації можна представити як роздуми над різними точками зору на одну проблему, як пошук шляхів реалізації поставленого завдання, формулювання самостійних висновків на основі наданої (широкої, іноді суперечливої, неоднозначної) інформації. На основі отриманих знань, колективних і самостійних критичних міркувань у студентів формуються переконання. Результатом такої діяльності виступатимуть суспільно, особистісно й професійно значимі якості випускника педагогічного навчального закладу: порядність, доброчесність, толерантність, поміркованість, гуманність, інтелігентність тощо.

Наступний вектор, що характеризує спрямованість освітнього процесу вищої школи в Україні – широке використання ІТ технологій. XXI століття – це епоха інформаційного суспільства, епоха технологічної культури. Формування глобального інформаційного суспільства виводить на перший план проблему поширення знання. Дана мета досягається в руслі світової тенденції мобільного поширення знань у вигляді обміну освітніми ресурсами. При цьому дистанційні технології, володіючи високим ступенем охоплення і дальності, відіграють основну роль. Тому стратегічним напрямом нової концепції підготовки дошкільних педагогів є розробка й широке використання в освітньому процесі електронних навчальних курсів (ЕНК). Особливо актуальним це є для студентів заочної форми навчання які не мають можливості постійного безпосереднього контакту з викладачами і, користуючись їх вказівками та настановами, самостійно опановують значну частину навчального матеріалу. У Київському університеті імені Бориса Грінченка електронні навчальні курси використовуються як на денній, так і на заочній формі навчання. Їх

питома вага у загальному обсязі лекційних занять тяжіє до 30% і продовжує збільшуватись. Електронні навчальні курси дозволяють студентам опановувати матеріал у зручному для них форматі, миттєво використовувати посилання на електронні ресурси, вивчати першоджерела, переглядати відео, опрацьовувати значний за обсягом масив матеріалу.

Висновок. Підсумовуючи, зазначимо, що фахова підготовка майбутніх фахівців з дошкільної освіти вимагає якісних знань та умінь випускників з педагогіки, психології, методик дошкільної освіти, соціології, маркетингу освіти, менеджменту дошкільної освіти, її моніторингу. Водночас у педагогів дошкільної галузі освіти мають бути сформовані ряд особистісних професійно значущих якостей: гуманність, доброчесність, порядність, толерантність тощо. Це мають бути високоосвічені самостійні, самодостатні особистості, які керуються в житті власними переконаннями й свідомим аналізом ситуації, здатні сприймати зміни, творити їх, розцінювати змінність як органічну складову власного способу життя.

Підготовка дошкільних педагогів в Україні завжди знаходилась на високому рівні. Проте зараз, у зв'язку із змінами, що відбуваються в соціумі, рзвитком технологій та інтеграції нашої держави у світовий освітній простір, вона потребує перебудови. Культурно-освітній інтеграційний процес передбачає впровадження у вітчизняну систему освіти європейських норм і стандартів на основі узгодження положень системи вищої освіти, оновлення змісту та форм організації освітнього процесу. Вектори змін, що забезпечують успішність нової стратегії підготовки фахівців для першої ланки системи освіти – дошкільної, наступні: забезпечення якості освіти та відповідність її запитам соціуму, партнерська взаємодія всіх суб'єктів освітнього процесу у вищій школі, побудова навчання на засадах дослідження, полікультурність змісту освіти, збереження національних традицій, посилення ролі етичних засад у професійній підготовці, широке використання інформаційних технологій. За такої підготовки можливе забезпечення конкурентоспроможності випускника вищого навчального закладу і якісні зміни в системі дошкільної освіти. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробці нових Галузевих стандартів, навчальних планів, інтегрованих курсів, впровадженні інноваційних технологій в освітній процес педагогічних закладів освіти.

Список літератури:

1. Андрущенко Т. В. Ціннісна палітра європейського простору освіти (український вимір) [Електронний ресурс] Т. В. Андрущенко // Наук. Часоп. Нац. Пед. Ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія 12, Психологічні науки. – 2016. – Вип. 4. – С. 107-113.
2. Батечко Н. Тенденції навчання викладачів вищої школи у Великій Британії / Н. Батечко // Педагогічний процес: теорія і практика. – 2017. – Вип. 2. – С. 17-25.
3. Болонський процес 2020 – Європейський простір вищої освіти у новому десятиріччі / Комюніке Конференції міністрів європейських країн, відповідальних за сферу вищої освіти, Льовен і Лувен-ля-Ньов, 28-29 квітня 2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mon.gov.ua
4. Входження національної системи вищої освіти в Європейський простір вищої освіти та наукового дослідження: моніторинг, дослід.: аналіт. звіт / Міжнарод.благод.Фонд «Міжнарод. Фонд досліджень. освіт. політики», кер. авт. кол. Т. В. Фініков. – К.: Таксон, 2012. – 54 с.
5. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору / В. Г. Кремень. – К.: Педагогічна думка. – 2009. – 520 с.
6. Овсянкін О. Ціннісні орієнтації особистості і проблеми модернізації сучасної української освіти. Педагогічний процес: теорія і практика. – 2013. – № 3-4. – С. 13-17.

7. Овсянкіна Л. А. Перспективи розвитку сучасної освіти у контексті євроінтеграції / Л. А. Овсянкіна // Вища освіта України – Додаток 2 до № 3, том I(26). – 2011. – Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – 700 с. – С. 382.
8. Руденко О. Вітчизняні традиції університетської освіти та вимоги сьогодення у контексті європейських цінностей / О. Руденко, З. Руденко, Н. Ревуцька // Витоки пед. Майстерності. Серія: Педагогічні науки. – 2015. – Вип. 15. – С. 275-280.
9. Філіпчук Г. Г. Громадянське суспільство: освіта, етнокультура, етнополітика: монографія / Г. Г. Філіпчук. – Чернівці: Зелена Буковина, 2002. – 487 с.
10. <http://lib.sportedu.ru/Books/XXPI/2006n1/p82-86.htm>

Беленькая А.В.

Киевский университет имени Бориса Гринченко

ЕВРОПЕЙСКИЕ ВЕКТОРЫ НОВОЙ СТРАТЕГИИ ПОДГОТОВКИ ДОШКОЛЬНЫХ ПЕДАГОГОВ

Аннотация

В статье представлено теоретическое обоснование новой стратегии подготовки дошкольных педагогов в Киевском университете имени Бориса Гринченка, которая учитывает тенденции развития европейского образования, ориентируется на них, как на векторы развития, сохраняя свои национальные ценности. Автор концентрирует внимание на таких векторах как: обеспечение качества образования и соответствие его запросам социума, партнерское взаимодействие всех субъектов образовательного процесса в высшей школе, построение обучения на основе исследования, поликультурность образования, сохранения национальных традиций образования, усиление роли этических принципов в профессиональной подготовке, широкое использование ИК технологий.

Ключевые слова: высшая школа, реформа образования, подготовка дошкольных педагогов, стратегия, евроинтеграция, векторы.

Belenka A.V.

Borys Grinchenko Kyiv University

EUROPEAN VECTORS OF A NEW STRATEGY OF PRESCHOOL TEACHERS' PROFESSIONAL TRAINING

Summary

The article is devoted to a theoretical justification of a new strategy of the preschool teachers' professional preparation of at Borys Grinchenko Kyiv University, which is correlated with the European education tendencies of the development, is oriented on them as vectors of progress, and preserves national values at the same time. The author focuses on such vectors as: ensuring the quality of education and its relevance to the needs of society, partner interaction between all subjects of the educational process in higher education, the construction of training on the basis of research, multicultural education, preservation of national traditions of education, strengthening the role of ethical foundations in professional training, and widespread use of IC technologies.

Keywords: higher education, reform of education, preparation of preschool teachers, strategy, euro integration, vectors.